

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

GENEL KURUL
KARAR

A.Ö. BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2019/15444

Karar Tarihi : 5/9/2024

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Raportör : Şahap KAYMAK
Başvurucu : A.Ö.
Vekili : Av. Burcu HASKARAMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hâkimin hukuki sorumluluğu gerekçesine dayanılarak devlet aleyhine açılan tazminat davasının reddine ilişkin karara karşı yapılan temyiz başvurusunun kesinlik sınırı yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/5/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekilde ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucunun murisi, Kalecik Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı suya müdahalenin önlenmesi davasında sahte bilirkişi raporu düzenlendiği için davayı kaybettiği iddiasıyla hâkimin hukuki sorumluluğuna dayalı olarak Ankara 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 12.000 TL tutarında maddi ve manevi tazminat davası açmıştır.

7. Başvuruya konu yargılama devam ederken başvurunun murisi vefat etmiş; mirasçılardan sadece başvuru, davayı takip edeceğini Mahkemeye bildirmiştir.

8. Mahkeme görevsizlik kararı vermiş; bu kararın taraflarca temyizi üzerine (kapatılan) Yargıtay 14. Hukuk Dairesi (Daire) davaya ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakmak üzere dosya esasının kapatılmasına, yeni esas kaydı yapılarak dosyanın Daire esasına kaydedilmesine karar vermiştir.

9. Daire 17/4/2018 tarihinde temyiz kanun yolu açık olmak üzere davanın reddine hükmetmiştir. İlk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği kararın gerekçesinde hatalı bilirkişi raporu düzenlenmesinin yanlışlığa dayalı olduğu, bilirkişilerin hukuki sorumluluk nedenlerinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda tahdidi olarak sayıldığı ve talep edilen tazminat konusunun anılan Kanun'da belirtilen sınırlı sayıdaki sorumluluk gerektiren sebeplerden olmadığı hususlarını açıklamıştır.

10. Söz konusu kararın temyizi üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) dava değeri 2018 yılı temyiz kesinlik sınırı olan 47.530 TL'nin altında kaldığından temyiz kanun yoluna başvurulmasının miktar itibarıyla mümkün olmadığı gerekçesiyle temyiz talebinin reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 6100 sayılı Kanun'un 341. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince manevi tazminat davaları yönünden kesinlik sınırı olmaksızın istinaf kanun yoluna başvurulabilmesine rağmen temyiz kanun yoluna ilişkin olarak mezkûr Kanun'da bir istisna yer olmadığından manevi tazminat açısından temyiz kesinlik sınırı gözönünde bulundurularak temyizinin mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir mahkeme kararının temyiz edilip edilemeyeceği belirlenirken kararın verildiği tarihteki hukuksal durumun esas alınacağı hususuna dikkat çekmiştir. Bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla veya istinaf incelemesi sonucunda verdiği kararlar için ayırım yapılmaksızın temyiz kesinlik sınırı uygulanırken Yargıtay hukuk dairelerince ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilen kararların temyizi için de bu parasal sınırın esas alınmasını ve bu sınırı geçen kararlara karşı temyiz kanun yolunun açık olduğunun kabul edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Aksi takdirde kanun koyucunun bölge adliye mahkemesi için ilk derece mahkemesi sıfatıyla veya istinaf incelemesi yapan mahkeme olarak tanıdığı parasal sınır dâhilinde kesin karar verme yetkisini Yargıtay hukuk dairelerine tanımadığı sonucunun ortaya çıkacağını ifade etmiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 13/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 13/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

12. 4/2/1983 tarihli ve 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun "*Hukuk ve Ceza Genel Kurullarının görevleri*" başlıklı 15. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hukuk ve Ceza Genel Kurullarının görevleri şunlardır:

...

(3)(Değişik: 2/1/2017-KHK-680/4 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7072/3 md.) İlk derece mahkemesi olarak ilgili dairelerce verilen hükümlerin temyiz yoluyla incelemesini yapmak"

13. 6100 sayılı Kanun'un "*Devletin sorumluluğu ve rücu*" başlıklı 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1)Hâkimlerin yargılama faaliyetinden dolayı aşağıdaki sebeplere dayanılarak Devlet aleyhine tazminat davası açılabilir:"

14. 6100 sayılı Kanun'un "*Davaların açılacağı mahkeme*" başlıklı 47. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1)(Değişik: 1/4/2015-6644/3 md.) Devlet aleyhine açılan tazminat davası, ilk derece ve bölge adliye mahkemesi hâkimlerinin fiil ve kararlarından dolayı, Yargıtay ilgili hukuk dairesinde; Yargıtay Başkan ve üyeleri ile kanunen onlarla aynı konumda olanların fiil ve kararlarından dolayı Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesinde ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülür. Dava, bu dairenin Başkan ve üyelerinin fiil ve kararlarından dolayı ise yargılama Yargıtay Üçüncü Hukuk Dairesinde yapılır. Verilen kararların temyiz incelemesi Hukuk Genel Kurulunca yapılır. Temyiz incelemesine, kararı veren başkan ile üyeler katılamaz."

15. 6100 sayılı Kanun'un "*Temyiz edilemeyen kararlar*" başlıklı 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi şöyledir:

"(1)Bölge adliye mahkemelerinin aşağıdaki kararları hakkında temyiz yoluna başvurulamaz:

a) Miktar veya değeri kırk bin Türk Lirasını (bu tutar dâhil) geçmeyen davalara ilişkin kararlar."

2. Yargıtay İçtihadı

16. HGK'nın 20/12/2023 tarihli ve E.2023/3-459, K.2023/1298 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 46 ncı maddesine dayalı tazminat istemine ilişkindir.

...

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 341/2 nci maddesi gereğince manevi tazminat davaları yönünden kesinlik sınırı olmaksızın istinaf yoluna başvurulabilmesine rağmen temyize ilişkin olarak bu şekilde bir istisna yer almadığından manevi tazminat açısından temyiz kesinlik sınırı göz önüne alınarak temyiz mümkün olup olmadığı değerlendirilecektir.

Bir mahkeme kararının temyiz edilip edilemeyeceği belirlenirken, temyiz hakkının doğduğu (kararın verildiği) tarihteki hukuksal durum esas alınmalı; karar tarihinde yürürlükte bulunan kanun hükmü temyiz sınırı yönünden hangi düzenlemeyi içeriyor ise ona bağlı kalınmalıdır.

...

Öte yandan bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla veya istinaf incelemesi sonucu verdiği kararlar için dahi ayırım yapılmaksızın 6100 sayılı Kanun'un 362 nci maddesinde belirtilen kırk bin Türk Liralık temyiz kesinlik sınırı uygulandığından Yargıtay hukuk dairelerince ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilen kararların temyizi için de bu parasal sınırın esas alınması ve bu miktarı geçen kararlara karşı temyiz yolunun açık olduğunun kabul edilmesi gerekir. Aksinin kabulü hâlinde Kanun'un bölge adliye mahkemesi için ilk derece mahkemesi veya istinaf incelemesi yapan mahkeme olarak tanıdığı kırk bin Türk Liralık parasal sınır dâhilinde kesin karar verme yetkisini Yargıtay hukuk dairelerine tanımadığı gibi bir sonuç ortaya çıkar ki kanun koyucunun bunu amaçladığından bahsedilemez.

...

Tüm bu açıklama ve yasal düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde; [...] dava değeri 2022 yılı itibarıyla temyiz kesinlik sınırı olan 107.090 TL'nin altında kaldığı anlaşılmakla, anılan karara karşı temyiz yoluna başvurulması miktar itibarıyla mümkün bulunmadığından, davacı vekilinin temyiz başvurusunun miktardan reddine karar vermek gerekmiştir."

17. HGK'nın 21/12/2023 tarihli ve E.2023/10-318, K.2023/1395 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 46 ncı maddesine dayalı tazminat istemine ilişkindir.

...

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 341 inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince manevi tazminat davaları yönünden kesinlik sınırı olmaksızın istinaf yoluna başvurulabilmesine rağmen temyize ilişkin olarak bu şekilde bir istisna yer almadığından manevi tazminat açısından temyiz kesinlik sınırı göz önüne alınarak temyiz mümkün olup olmadığı değerlendirilecektir.

Bir mahkeme kararının temyiz edilip edilemeyeceği belirlenirken temyiz hakkının doğduğu (kararın verildiği) tarihteki hukuksal durum esas alınmalı, karar tarihinde yürürlükte bulunan kanun hükmü temyiz sınırı yönünden hangi düzenlemeyi içeriyor ise ona bağlı kalınmalıdır.

...

Öte yandan bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla veya istinaf incelemesi sonucu verdiği kararlar için dahi ayırım yapılmaksızın 6100 sayılı Kanun'un 362 nci maddesinde belirtilen kırk bin Türk Liralık temyiz kesinlik sınırı uygulandığından Yargıtay hukuk dairelerince ilk derece mahkemesi sıfatıyla verilen kararların temyizi için de bu parasal sınırın esas alınması ve bu miktarı geçen kararlara karşı temyiz yolunun açık olduğunun kabul edilmesi gerekir. Aksinin kabulü hâlinde Kanun'un bölge adliye mahkemesi için ilk derece mahkemesi veya istinaf incelemesi yapan mahkeme olarak tanıdığı kırk bin Türk Liralık parasal sınır dâhilinde kesin karar verme yetkisini Yargıtay hukuk dairelerine tanımadığı gibi bir sonuç ortaya çıkar ki kanun koyucunun bunu amaçladığından bahsedilemez.

...

Tüm bu açıklama ve yasal düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde; [...] dava değerinin 2022 yılı itibarıyla temyiz kesinlik sınırı olan 107.090 TL'nin altında kaldığı anlaşılmakla anılan karara karşı temyiz yoluna başvurulması miktar itibarıyla mümkün bulunmadığından davacılar vekilinin temyiz başvurusunun miktardan reddine karar vermek gerekmektedir."

B. Uluslararası Hukuk

18. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyumsuzluklar[ın] ... esası konusunda karar verecek olan, ... bir mahkeme tarafından kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 5/9/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; HGK yorumu ile temyiz kanun yoluna başvurmadığını, temyiz kanun yolu açık olan kararın incelenmediğini, kanundaki boşluğun aleyhine değerlendirildiğini, devlet aleyhine açtığı tazminat davasında yanlış kuralın hükme esas alındığını belirterek mahkemeye erişim hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca ilgili kurumlardan temin edilen görüş ve belgelerin başvurucunun iddialarına yönelik olarak yapılacak incelemede değerlendirilmek üzere gönderildiği bildirilmiştir.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün temyiz kanun yoluna başvurusunun engellendiği hususuna ilişkin olduğu görüldüğünden başvuru mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

25. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmiştir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

26. Mahkemeye erişim hakkı bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Dolayısıyla kişinin mahkemeye başvurusunu engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren ya da onu önemli ölçüde etkisizleştiren müdahaleler mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilir.

27. Başvuruya konu HGK kararında, bölge adliye mahkemelerinin miktar veya değeri belli bir tutarı geçmeyen davalara ilişkin kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulamayacağına dair kuralın Yargıtayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalarda da kıyas yoluyla uygulanarak başvurusunun maddi ve manevi tazminat davasının temyiz kesinlik sınırı yönünden reddine karar verildiği görülmektedir.

28. Yargıtayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı tazminat davasında verilen karara yönelik olarak yapılan temyiz başvurusunun dava değeri itibarıyla kesinlik sınırı yönünden reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözüne alınması gerekmektedir.

30. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

31. Anılan hakka yönelik müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

32. Bu itibarla yukarıda belirtilen müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma (meşru amaç) ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama ölçütlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

33. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (*Tahsin Erdoğan*, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

34. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şekli manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan şekli anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (*Ali Hıdır Akyol ve diğerleri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56). Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (*Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

35. Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (*Ramazan Atay*, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

36. 9/2/2011 tarihli ve 6110 sayılı Kanun ile 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'na eklenen 93/A maddesinde "*hâkim ve savcılarının bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle devlet aleyhine açılacak tazminat davaları sonucunda verilen kararların kanun yolu incelemesinde miktar veya dava değeri yönünden kesinlik sınırının uygulanamayacağı*" belirtilmiştir. Bu düzenleme 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. Anılan maddenin yürürlükten kaldırılma gerekçesinde uygulamada herhangi bir değişiklik olmayacağı, kanuni bir boşluk ihtimalinin ise 6100 sayılı Kanun'un 46. maddesi ile doldurulacağı ifade edilmiştir.

37. Görüldüğü üzere 6100 sayılı Kanun'un hâkimin hukuki sorumluluğuna dayalı olarak açılan tazminat davalarına dair yeterli güvenceleri karşıladığı kanun koyucu tarafından kabul edilmiştir. Kanun koyucu hâkimlerin yargılama faaliyetinden dolayı sorumluluk sebeplerini ve bu sebeplere dayalı olarak açılacak tazminat davalarında sırf görevli mahkemeyi özel olarak belirlemiş, dolayısıyla bunları 6100 sayılı Kanun'un genel sistematiği içinde yer alan bir dava türü olarak düzenlemiştir.

38. Somut olayda başvurusunun hâkimin hukuki sorumluluğu nedeniyle devlet aleyhine açtığı tazminat davası ilk derece mahkemesi sıfatıyla Yargıtay tarafından reddedilmiş, bu karara karşı yaptığı temyiz başvurusu HGK tarafından dava değerinin kesinlik sınırının altında kaldığı gerekçesiyle incelenmemiştir.

39. Başvuru konusu olayda bölge adliye mahkemelerinin miktar veya dava değeri itibarıyla temyiz kanun yolu kapalı, dolayısıyla kesin olan kararlarına ilişkin 6100 sayılı Kanun'un 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca başvurusunun mahkemeye erişim hakkına yapılan bir müdahalenin mevcut olduğu kuşkusuzdur. Mahkemeye erişim hakkına yapılan bir müdahalenin ise yukarıda da değinildiği üzere öncelikle belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanuni temelinin bulunması gerekmektedir. Diğer bir deyişle somut başvuru bakımından Anayasa Mahkemesi öncelikle mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eden ve hâkimin hukuki sorumluluğu nedeniyle devlet aleyhine açılan tazminat davasında verilen karara yönelik temyiz başvurusunun dava değeri yönünden kesinlik sınırının altında kaldığı gerekçesiyle reddedilmesinin kanuni bir dayanağının olup olmadığını tespit etmek durumundadır.

40. 6100 sayılı Kanun'la ilk derece, istinaf ve temyiz olmak üzere üç dereceli bir yargılama sistemi kurulmuş, bu sisteme göre ilk derece mahkemesince verilen kararların belirli bir kısmına karşı istinaf yoluna başvurulabilmesi, belirli bir kısmına karşı ise istinaf yolunun kapalı olması, istinaf kanun yoluna başvurulabilen kararların da yine belirli bir kısmının temyiz edilebilmesi, diğer bir kısmının ise temyiz edilememesi öngörülmüştür. Kanun'un temyiz kanun yolunu düzenleyen kurallarında hangi kararların temyiz edilebilip edilemeyeceği belirtilirken bölge adliye mahkemesi kararlarından söz edilmesi olağan olmakla birlikte bu duruma özel önem atfedilmemesi gerekir. Zira Kanun'un temyiz kanun yolunu düzenleyen 361 ila 373. maddeleri *genel hüküm* niteliğinde olduğundan herhangi bir dava türü yönünden özel düzenleme getirilmedikçe bu hükümlerin uygulanması beklenir.

41. 6100 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan ve hâkimin hukuki sorumluluğuna ilişkin davalara yönelik olan "*... Verilen kararların temyiz incelemesi Hukuk Genel Kurulunca yapılır. Temyiz incelemesine, kararı veren başkan ile üyeler katılamaz.*" şeklindeki kural sadece temyiz merci yönünden özel bir düzenleme getirmiş, temyiz incelemesini yapacak merci dışındaki hususlara yer vermemiştir. Dolayısıyla temyize

ilişkin diğer usul kuralları yönünden genel hükümlerin uygulanması olağan bir durumdur. Bu kapsamda 6100 sayılı Kanun'un 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin aslında genel temyiz şartlarından birini öngördüğü anlaşılmaktadır.

42. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde başvurucunun temyiz talebine konu edilen kararın, karar tarihi olan 2018 yılı itibarıyla 6100 sayılı Kanun'un 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca temyiz kesinlik sınırının altında kaldığı gerekçesiyle reddedildiği anlaşılmaktadır. HGK'nın hâkimin hukuki sorumluluğuna ilişkin davalarda temyiz kesinlik sınırı yönünden yaptığı sistematik yorumun ilgililer açısından öngörülebilir olduğu ve 6100 sayılı Kanun'un uygulanmasında belirsizlik taşımadığı anlaşılmıştır. Temyiz talebinin belirtilen kural esas alınarak reddedildiği dikkate alındığında müdahalenin kanunilik ölçütünü sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

43. Belirli bir miktarın altındaki uyuşmazlıklara ilişkin ilk derece mahkemesi kararlarının kesin olması, kanun yolu incelemesi yapan üst mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmemesi ve böylece önem taşıyan nitelikli başvurular üzerinde yoğunlaşmayı temin etmeye yöneliktir. İlk derece mahkemelerinin her türlü kararına karşı kanun yoluna gidilememesi genel ifadesiyle hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan adaletin iyi yönetimi ve yargılamaların makul süre içinde tamamlanmasını hedeflemekte olup anayasal açıdan meşru bir amaca dayalıdır (*Yıldırım ve diğ. v. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, B. No: 2017/37791, 29/1/2020, § 52).

44. Kanun koyucu genel olarak temyiz mercinin iş yükünün hafifletilmesi amacıyla temyiz kesinlik sınırını öngörmüş, miktar veya dava değerini temyiz kesinlik sınırı yönünden değerlendirmeye tabi tutulmasını mümkün kılmıştır. Bu bağlamda hâkimlerin yargılama faaliyetinden dolayı sorumluluk sebeplerine dayanarak açılacak tazminat davalarının temyiz kesinlik sınırı yönünden temyize tabi olup olmadığını belirlemek HGK'daki yargılamaların daha kısa sürede sonuçlandırılması ve HGK'nın gerçek anlamda içtihat mercii hâline getirilmesi amacına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda söz konusu müdahalenin meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

iii. Ölçülülük

45. Ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; *Mehmet Akdoğan ve diğ. v. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

46. *Orantılılık* ise amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun mahkemeye erişim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararlar kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir (*Mustafa Berberoğlu v. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, B. No: 2015/3324, 26/2/2020, § 49).

47. Bu nedenle mahkemeler, ilgili kişilerin kanun yoluna başvuruya ilişkin usul kurallarını uygularken kişilerin mahkemeye erişimlerini engelleyecek veya aşırı derecede zorlaştıracak ölçüde aşırı şekilcilikten kaçınmalıdır. Yargısal başvuruların birtakım usul kurallarına tabi kılınması tek başına mahkemeye erişim hakkını zedelemaz (*Hüseyin Volkan Kurt* [GK], B. No: 2019/42687, 8/3/2023, § 49). Bununla birlikte yargısal başvuru usullerinin belirli ve öngörülebilir olması gerekir. Öte yandan mahkemeler kanun yollarına başvuru için getirilen koşulları uygularken kişilerin mahkemeye erişimlerini engelleyecek veya aşırı derecede zorlaştıracak ölçüde şekilcilikten kaçınmalıdır (*Yıldırım Gıda Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti.*, § 56).

48. Eldeki başvuruya konu temyiz incelemesinin yapıldığı 2018 yılı itibarıyla kesinlik sınırının 47.530 TL olarak uygulandığı görülmektedir. Başvurucunun talep ettiği tazminat miktarı ise 12.000 TL'dir. HGK, bu miktarın temyiz incelemesi yönünden kesinlik sınırının altında kaldığını belirterek temyiz talebini reddetmiştir.

49. Miktar veya değer itibarıyla bazı uyumsuzluklara ilişkin olarak Yargıtayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği kararlara karşı temyiz kanun yolunun kapatılması yargı mercilerinin kısıtlı kaynak ve insan gücünü önemli uyumsuzluklara yöneltebilmesine imkân tanımaktadır. Başvurucunun temyiz talebinin de dava değerinin temyiz incelemesi için öngörülen kesinlik sınırının altında kaldığı gerekçesiyle reddedilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin, gözetilen söz konusu amaca ulaşma bakımından elverişlilik ve gereklilik unsurlarını sağladığı hususunda bir duraksama bulunmamaktadır. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt ise orantılılıktır.

50. Hâkimlerin yargılama faaliyetinden dolayı sorumluluk sebeplerinin düzenlenmesi ve bu sebeplere dayalı olarak açılacak tazminat davalarının ise yüksek mahkemede (Yargıtayın ilgili hukuk dairesinde) görülmesi ilgililer açısından başlı başına güvence teşkil etmektedir. Diğer bir ifadeyle temyiz kanun yoluna başvurmak için bir sınır belirlenmişse de bazı dengeleyici tedbirler/imkânlar devreye sokulmuştur. Bireysel başvuruya konu davanın değeri de gözönünde bulundurularak başvurunun temyiz talebinin reddedilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin elde edilmek istenen kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında başvuruca aşırı bir külfet yüklememiş için orantılı olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/9/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, hâkimin hukuki sorumluluğu gerekçesine dayanılarak devlet aleyhine açılan tazminat davasının reddine ilişkin karara karşı temyiz kanun yoluna yapılan başvurunun kesinlik sınırı yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun murisi, Kalecik Sulh Hukuk Mahkemesinde açtığı suya müdahalenin önlenmesi davasında sahte bilirkişi raporu düzenlendiğinden bahisle davayı kaybettiği iddiasıyla hâkimin hukuki sorumluluğuna dayalı olarak açılan davayı Yargıtay (Kapatılan) 14. Hukuk Dairesi ilk derece mahkemesi sıfatıyla karara bağlamış ve temyiz yolu açık olmak üzere davanın reddine hükmetmiştir.

3. Söz konusu kararın temyizi üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) dava değeri 2018 yılı temyiz kesinlik sınırı olan 47.530 TL'nin altında kaldığı gerekçesiyle temyiz talebinin reddine kesin olarak karar vermiştir. Başvurucu, bunun üzerine süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Mahkememiz başvurunun kabul edilebilirliğine oybirliği ile, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine oy çokluğu ile karar vermiştir. Aşağıda belirtilen sebeplerle Mahkeme çoğunluğunun kararına iştirak edilmemiştir.

5. Somut olayda başvurucunun, hâkimin hukuki sorumluluğu nedeniyle devlet aleyhine açtığı tazminat davası ilk derece mahkemesi sıfatıyla Yargıtay tarafından reddedilmiş, bu karara karşı yapılan temyiz başvurusu HGK tarafından, dava değerinin kesinlik sınırının altında kaldığı gerekçesiyle incelenmemiştir. (Bkz.: §§ 40)

6. Başvuru konusu olayda mahkeme çoğunluğu başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan bir müdahalenin mevcut olduğunu kabul etmekle birlikte söz konusu müdahalenin kanuni dayanağının olduğuna karar vermiştir.

7. 2802 sayılı Kanun'a eklenen 93/A maddesinde “hâkim ve savcıların bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle devlet aleyhine açılacak tazminat davaları sonucunda verilen kararların kanun yolu incelemesinde miktar veya dava değeri yönünden kesinlik sınırının uygulanamayacağı” belirtilmiştir. Bu düzenleme 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. Anılan maddenin yürürlükten kaldırılma gerekçesinde uygulamada herhangi bir değişiklik olmayacağı, kanuni bir boşluk ihtimalinin ise 6100 sayılı Kanun'un 46. maddesi ile doldurulacağı ifade edilmiştir.

8. Buna göre 6100 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hâkimlerin yargılama faaliyeti nedeniyle sorumlu tutularak devlet aleyhine tazminat davası açılabilir hâller sınırlı olarak sayılmış, ilk derece ve bölge adliye mahkemesi hâkimlerinin fiil ve kararlarından dolayı açılacak tazminat davalarının ilk derece mahkemesi sıfatıyla Yargıtay ilgili hukuk dairesinde görüleceği belirtilerek bu davalar sonucunda verilecek kararların temyiz incelemesinin HGK tarafından yapılacağı kurala bağlamıştır.

9. Nitekim 6100 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (1) numaralı fıkrasının gerekçesinde, hâkimin kusurlu davranışları nedeniyle açılacak tazminat ve rücu davasında görevli ve yetkili mahkemenin düzenlendiği, hâkimlerin sorumluluğu nedeniyle açılan tazminat davasının sıradan bir tazminat davası gibi değerlendirilmemesi gerektiği ifade edilmiş; bu nedenle devlet aleyhine açılan tazminat davasında hâkimler için ayrıca bir teminat oluşturmak amacıyla özel bir kuralın öngörüldüğüne işaret edilmiştir. Anılan davalar için Yargıtayın görevli olmasının kabul edildiği, buna göre ilk derece ve bölge adliye mahkemesi hâkimlerinin fiil ve kararlarından dolayı devlet aleyhine açılan tazminat davasının dava konusuna göre karar temyiz edilse idi, temyiz incelemesi Yargıtayın hangi hukuk dairesinde yapılacak idiyse o hukuk dairesinde açılacağı, ayrıca dava sonunda verilen kararlara ilişkin temyiz incelemesinin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunda yapılacağı belirtilmiştir.

10. Devamında kanun koyucu aynı fıkranın gerekçesinde, bu düzenlemenin yargı bağımsızlığı ile doğrudan doğruya ilgili olduğuna dikkat çekmiş, hâkimin hukuki sorumluluğuna dayalı olarak açılacak tazminat davalarını istisnai bir usule ve yetkiye bağlı tutmuştur. Bu durum esasında hâkimlerin yargı görevlerini icra ederken Anayasanın 138. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre karar verebilmelerini de temin etmeye yöneliktir.

11. Görüldüğü üzere kanun koyucu hâkimlerin yargılama faaliyetinden dolayı sorumluluk sebeplerini ve bu sebeplere dayalı olarak açılacak tazminat davalarında görevli mahkemeyi özel olarak belirlemiş, dolayısıyla bunları 6100 sayılı Kanun'un genel sistematiği dışında ayrı dava türleri olarak düzenlemiştir. Kanun koyucunun söz konusu davalara yönelik farklı bir düzenleme öngörmesi, hâkimin hukuki sorumluluğuna ve anılan sorumluluk nedeniyle devlet aleyhine hükmedilecek tazminat miktarının sorumlu hâkime rücu edilmesine ayrıca önem atfettiğini gösterdiği gibi Anayasanın 139. maddesinde düzenlenen hâkimlik teminatının da bir gereğidir.

12. Diğer taraftan 6100 sayılı Kanun'da özel olarak düzenlenen tazminat davalarına ilişkin olarak temyiz kanun yoluna başvurulamayacağına yönelik bir hüküm bulunmamaktadır. Eğer kanun koyucunun muradı tazminat davalarının temyiz kesinlik sınırı yönünden temyize tabi olup olmadığını belirlemek olsa idi bu tür davaların temyizi kabil olmadığına dair açık bir düzenleme yapması beklenirdi. Zira kanunlardaki istisnaların dar yorumlanacağına dair ilke uyarınca asıl olan tazminat davalarının temyize tabi olmasıdır. Bu durum Dairenin de kabul ettiği üzere hâkimlerin sorumluluğuna istinaden devlet aleyhine açılacak tazminat davalarının temyize tabi olduğu yönünde 6100 sayılı Kanun'da açık bir kuralın öngörüldüğünü, talep edilen tazminat miktarının temyiz kesinlik sınırı bakımından değerlendirmeye tabi tutulmasına ilişkin herhangi bir istisnai düzenlemenin bulunmadığını ortaya koymaktadır.

13. Anayasanın 142. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceği kurala bağlanmıştır. Kanun yolları da yargılama usulleri arasında yer alır. Yargı yerlerince yapılacak incelemeler sonunda verilecek kararlardan hangisinin kesin olduğunun belli edilmesi dahi, anılan kural ile Anayasa'daki temel ilkelere ve güvence kurallarına aykırı olmamak üzere kanun koyucunun takdirine bırakılmıştır (AYM, E.1985/23, K.1986/2, 20/1/1986). Kanun koyucu da 2802 sayılı Kanun'un 93/A maddesi ile hâkimin sorumluluğuna dayalı tazminat davalarında verilen kararlara karşı yapılacak kanun yolu başvurularını miktar veya dava değeri yönünden sınırlandırmamış, bu iradesini açıkça 6100 sayılı Kanun'un 46., 47., 48. ve 49. maddelerinde de devam ettirmiştir.

14. 6100 sayılı Kanun'un temyize ilişkin genel hükümlerinin tamamının kıyas yoluyla hâkimin hukuki sorumluluğu nedeniyle açılacak tazminat davalarında uygulanabilirliğinden de söz edilemez. Örneğin, 6100 sayılı Kanun'un temyiz incelemesinde duruşma sınırına ilişkin 369. maddesinin (3) numaralı fıkrasında anılan Kanun'un 362. maddesinin (2) numaralı fıkrasının kıyas yoluyla uygulanacağı açıkça belirtilmiştir. Başka bir deyişle, temyiz kesinlik sınırı Yargıtayın temyiz incelemesini duruşmalı yapıp yapmayacağını belirlenmesinde bir ön koşul olarak düzenlenmiştir. Oysa kanun koyucu aynı yaklaşımı başvuru konusu olayla ilgili tazminat davalarının HGK tarafından yapılacak temyiz incelemesi için benimsememiş, miktar veya dava değerinin temyize tabilik yönünden kıyasen uygulanabileceğini öngörmüştür.

15. HGK'nın 22/6/2022 tarihli ve E.2022/(23)6-517, K.2022/1013 sayılı onama kararında da benzer yaklaşımın sergilendiği görülmektedir. HGK tarafından onanan hâkimin hukuki sorumluluğuna dayalı olarak açılan bir tazminat davasında Yargıtay (Kapatılan) 23. Hukuk Dairesi, yargı yetkisinin özelliklerinin hâkimlerin kişisel sorumluluğunda özel bir sorumluluk düzeninin uygulanmasını zorunlu kıldığını ve gelişigüzel bir sorumluluk sisteminin benimsenmesinin hâkimin bağımsızlığını ve tarafsızlığını tehlikeye düşürebileceğini belirtmiştir. Buradan hareketle 6100 sayılı Kanun'un hâkimin hukuki sorumluluğunun tespitini özel bir usule tabi tuttuğu vurgulanmıştır. Hâkimin hukuki sorumluluğundan kaynaklanan davalarda dava sebepleri, görevli merciler ve yargılama usulüne dair 6100 sayılı Kanun'un 46., 47., 48. ve 49. maddelerinin istisnai ve sınırlı bir alanı düzenlediğinden dolayı kıyas yolu ile uygulama alanının genişletilmesinin mümkün olmadığına dikkat çekilmiştir. Ayrıca hâkimlerin hukuki sorumluluğundan kaynaklanan tazminat davasının görevli yargı merci yönünden de özel yasal düzenlemelere konu olduğu ifade edilmiştir.

16. Müdahaleye dayanak oluşturan 6100 sayılı Kanun'un 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasında bölge adliye mahkemelerinin temyiz kanun yoluna başvurulabilecek kararlarına sınırlama getirilmektedir. Anılan fıkranın (a) bendi bölge adliye mahkemesi kararlarının temyize tabi olup olmadığının tespitinde talep miktarına veya dava değerine göre değerlendirme yapılarak karar verilmesini düzenlemektedir. Üstelik maddenin gerekçesinde, dava konusu olayın iki dereceli yargılamadan geçtiği gözönünde bulundurularak bölge adliye mahkemesinin bazı kararlarına karşı temyiz kanun yoluna gidilemeyeceğinin öngörüldüğü ve böylece Yargıtayın iş yükünün hafifletilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Bu bağlamda miktar sınırlamasının tespit edildiği ifade edilmiştir.

17. İstinaf kanun yoluna başvurulabilen ilk derece mahkemesi kararlarını düzenleyen 6100 sayılı Kanun'un 341. maddesi ile aleyhine temyiz kanun yoluna başvuruda bulunulamayan bölge adliye mahkemesi kararlarını düzenleyen 362. maddesi üç dereceli yargılama sisteminin birer parçasıdır. Üç dereceli bir sistem için getirilen parasal sınırları iki dereceli yargılamaya tabi tutulan hâkimin hukuki sorumluluğu nedeniyle açılacak tazminat davalarında aynen uygulamak kanun koyucunun iradesiyle bağdaşmamaktadır. Çünkü temyiz kesinlik sınırının istinaf kanun yolundan geçen kararları kapsadığı açıktır. Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu da, 6100 sayılı Kanun'un 341. ve 362. maddelerinde yer alan düzenlemelerden bahsedilen kanun yolundan maksadın "istinaf" olduğunu vurgulamıştır (E.2013/1, K.2014/1, 21/2/2014).

18. Hak arama, kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı ve insan onuru kavramıyla yakından ilgilidir. Bu nedenle demokratik hukuk düzeninde hakların korunmasını ve hak ihlallerinin giderilmesini temin edebilecek hukuki yollar öngörülmüştür. Nitekim Anayasa Mahkemesi de kararlarında hak arama özgürlüğünün hukuk devletinin başlıca

ölçütü ve demokrasinin vazgeçilmez koşullarından biri olduğunu ifade etmiştir (AYM, E.1991/2, K.1991/30, 19/9/1991; E.2014/86, K.2015/109, 25/11/2015, § 91; E.2020/21, K.2020/53, 1/10/2020, § 11).

19. Hak arama özgürlüğünün kapsamının belirlenmesinde adalet ve hukuk devleti gibi temel anayasal ilkelerin de göz önünde bulundurulması gerekir. Bu doğrultuda hak arama özgürlüğünün amacının hak ihlalinin önlenerek kişiye hakkının teslimi ve adaletin tesis edilmesi olduğu söylenebilir. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, kanunun açıkça hatalı veya keyfi uygulanmasına ilişkin istisnalar dışında yargılama sonucunda verilen hükmün adil olup olmadığı veya hukuki açıdan isabetli olup olmadığı hususlarını içermemektedir. Bu itibarla adil yargılanma hakkının davanın taraflarına sağladığı tüm usul güvencelerine uyulmuş olsa bile yargılama sonucunda verilen hükmün hatalı olması mümkündür. Diğer bir ifadeyle adil yargılanma hakkının güvencelerine riayet edilmiş olsa da hâkimin gerek maddi vakıaların değerlendirilmesinde gerekse hukuk kurallarının uygulanmasında yanılıya düşmesi ve buna bağlı olarak hukuka aykırı hüküm vermesi söz konusu olabilmektedir. Böyle kararlara ilgililerin veya toplumun katlanmasını istemek adaletle olan güveni sarsar ve hukuk devletini zedeler. Bu nedenle hak arama özgürlüğünden yararlanılabilmesi bakımından adil ve isabetli olmadığı düşünülen bir hükmün başka bir yargı mercii tarafından denetlenmesi bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Anayasa açısından bu gereklilik, özel olarak düzenlenen hak arama özgürlüğünün kapsamı ve mahiyetinden kaynaklanmaktadır (AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018, § 8).

20. Anayasa'nın 154. ve 155. maddelerinin de mahkeme kararlarının kural olarak denetlenmesi gerektiği düşüncesiyle düzenlendiği anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 154. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde "Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciiine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir." kuralına yer verilmiştir. Aynı şekilde Anayasa'nın 155. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde de "Danıştay, idare mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciiine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir." denilmektedir. Anayasa koyucunun bu kurallarla Yargıtay ve Danıştayın varlığını anayasal güvence altına aldığı, anılan Yüksek Mahkemeleri kural olarak ilk derece adli ve idari yargı mercilerince verilen karar ve hükümlerin son inceleme mercii olarak görevlendirdiği anlaşılmaktadır. Ancak bu maddelerde adli ve idari yargı mahkemelerince verilen hükümlerin denetlenmesi görevinin anılan Yüksek Mahkemelere verilmemesi hâlinde de bu görevin başka yargı mercilerine bırakılması gereken bir sistemin kurulmasını öngörmesiyle Anayasa koyucunun hak arama hürriyetinin sağlanabilmesi için ilk derece mahkemesince verilen karar ve hükümlerin kural olarak bir başka yargı mercii tarafından denetlenmesi gerekliliğini kabul ettiği sonucuna ulaşılmaktadır (AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018, § 9).

21. Anayasa'nın 36., 154. ve 155. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mahkemelerce verilen hükmün bir başka yargı mercii tarafından denetlenmesini talep etme hakkını yargılamanın konusuna göre herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğü kapsamında güvenceye kavuşturduğu görülmektedir. Dolayısıyla hükmün denetlenmesini talep etme hakkı, konusu bir suç isnadına dayanan ya da medeni hak ve yükümlülöklere ilişkin olan tüm yargılamalar için geçerlidir (AYM, E.2022/135, K.2023/30, 16/2/2023, § 15).

22. Eldeki başvuruda istinaf kanun yoluna yönelik kesinleşme sınırı esas alarak Yargıtayın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı tazminat davasında verilen karara karşı temyiz kanun yolunun kapalı olması hükmün bir üst yargı mercii tarafından denetlenmesini

talep etme hakkını sınırlandırmaktadır. Kanun koyucu hâkimin hukuki sorumluluğu nedeniyle açılacak tazminat davalarında HGK tarafından yapılacak temyiz incelemesinde miktar veya dava değeri olarak bir sınır öngörmediği hâlde temyiz kanun yoluna başvurunun kısıtlanması tek dereceli bir yargılamaya sebebiyet vermekte ve Yargıtayın ilgili hukuk dairesi kararına nihai karar olma hüviyeti kazandırmaktadır.

23. Bu durum fiilen hâkimin hukuki sorumluluğuna dayalı tazminat davalarında miktar veya dava değerine bağlı temyiz sistemi olarak tanımlanan belli bir parasal sınırı aşan uyuşmazlıkların HGK tarafından temyiz yoluyla incelenmesine neden olmakta, aşamayan uyuşmazlıkların ise kesin olduğu bir sistemi oluşturmaktadır. Oysa başvuru konusu olayda 6100 sayılı Kanun kabule bağlı temyiz sistemini öngörerek miktar veya dava değerine bakılmaksızın temyiz kanun yolunu mümkün kılmaktadır.

24. Diğer yandan yargı yetkisini kullanan ve Anayasal teminat çerçevesinde görevini ifa eden hâkimin hukuki sorumluluğuna ilişkin tazminat davasının alelade bir dava olarak değerlendirilerek temyiz sınırına tabi tutulması 2024 yılı itibarıyla miktar veya dava değeri 378.290 TL'nin altında kalan uyuşmazlıkların Yargıtayın ilgili hukuk dairesi kararıyla kesinleşmesine sebep olacaktır. 6100 sayılı Kanun'un Ek 1. maddesi gereğince bu parasal sınırın her takvim yılı başından geçerli olmak üzere yeniden değerlendirilme oranında artırılması suretiyle uygulanacağı ve paranın satın alma gücü dikkate alındığında söz konusu tazminat davalarının önemi daha net ortaya çıkmaktadır.

25. Yukarıda yapılan tespitler çerçevesinde hâkimin sorumluluğu sebebiyle açılacak tazminat davalarının ilk derece mahkemesi sıfatıyla Yargıtayda görüleceği ve bu davalar sonucunda verilen kararların temyiz incelemesinin HGK'da yapılacağı açık olmasına rağmen başvuru konusu davada Dairenin verdiği ret kararının HGK tarafından söz konusu bent kapsamında temyiz kesinlik sınırı esas alınarak incelenmemesi suretiyle anılan kanun hükmünün bu şekilde değerlendirilmesine yönelik yorumun öngörülemez nitelikte olduğu anlaşılmıştır.

26. Kaldı ki Daire tarafından hâkimin hukuki sorumluluğuna dayalı tazminat davasının şartları oluşmadığından davanın reddedilmesine ilişkin kararda dahi HGK'ya temyiz kanun yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir. Ancak HGK temyize tabi olduğu yönünde herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık kanun hükmü bulunmasına rağmen tazminat davası sonucunda verilen kararı dava değerinin 2018 yılındaki temyiz kesinlik sınırının altında kaldığı gerekçesiyle temyiz talebinin esasını incelememiştir.

27. Buna göre kanun koyucunun bölge adliye mahkemelerinin kararları yönünden öngördüğü temyiz kesinlik sınırının, hâkimin sorumluluğu nedeniyle açılacak tazminat davalarında verilen kararların temyiz incelemesinde kıyas yoluyla uygulanması suretiyle anılan kanun hükmü bu yöndeki uygulamaya kanuni dayanak teşkil etmemektedir. Bu hâliyle tazminat davasına yönelik olarak verilen karara karşı başvurunun temyiz talebinin dava değeri itibarıyla reddedilmesinin kanuni bir dayanağı bulunmamaktadır.

28. Dolayısıyla hâkimin sorumluluğu nedeniyle devlet aleyhine açılacak tazminat davalarında verilen kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurulması üzerine HGK'ca temyiz kesinlik sınırı yönünden değerlendirme yapılarak temyiz taleplerinin reddedilmesi şeklindeki öngörülemez yorum yoluyla mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanunilik unsurunu taşımadığı sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği kanaatine vardığımızdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Kenan YAŞAR